

Izjava z Brda, 6. oktobra 2021

Voditelji in voditeljice Evropske unije (EU) in njenih držav članic smo na današnjem srečanju ob posvetovanju z zahodnobalkanskimi voditelji ter v navzočnosti regionalnih in mednarodnih deležnikov sklenili naslednje:

1. EU ponovno potrjuje, da neomajno podpira evropsko perspektivo Zahodnega Balkana, in pozdravlja zavezanost partneric z Zahodnega Balkana evropski perspektivi, ki je v našem skupnem strateškem interesu in ostaja naša skupna strateška odločitev. EU ponovno potrjuje tudi svojo zavezanost procesu **širitve** in svojim odločitvam v zvezi s tem, ki temeljijo na verodostojnih reformah partneric, poštenih in strogih pogojih ter načelu lastnih zaslug. Skupna prizadevanja za napredek pri politični, gospodarski in družbeni preobrazbi regije bomo še okrepili, obenem pa upoštevali napredek, ki ga je dosegel Zahodni Balkan. Poleg tega ponovno poudarjamo, kako pomembno je, da lahko EU ohrani in poglobi lasten razvoj, tako da je zagotovljena njena sposobnost za vključevanje novih članic.
2. Partnerice z Zahodnega Balkana ponovno poudarjajo svojo predanost **evropskim vrednotam in načelom** ter izvajanju potrebnih reform v interesu svojega prebivalstva. EU pozdravlja ponovno izraženo zavezanost partneric z Zahodnega Balkana **primarnosti demokracije, temeljnim pravicam in vrednotam ter pravni državi**, nadaljevanju prizadevanj za boj proti korupciji in organiziranemu kriminalu, podpori dobremu upravljanju, človekovim pravicam, enakosti spolov in pravicam pripadnikov manjšin. Verodostojnost teh zavez je odvisna od dejanskega izvajanja potrebnih reform in doseganja dobrih rezultatov, kar mora biti podprto z jasnimi in doslednimi obveščanjem javnosti. Opolnomočena **civilna družba** ter **neodvisni in pluralistični mediji** so ključni sestavni deli vsakega demokratičnega sistema, zato pozdravljamo in podpiramo njihovo vlogo na Zahodnem Balkanu.

3. EU je za to regijo daleč **najtesnejša partnerica, glavna vlagateljica in največja donatorka**. Partnerice morajo v **javni razpravi in komuniciranju v celoti priznati** to podporo, ki je v takem obsegu in dometu doslej še ni bilo, **in opozarjati nanjo**.
4. **Podpora s strani EU** bo še naprej odvisna od oprijemljivega napredka reform na področju pravne države in socialno-ekonomskih reform, pa tudi spoštovanja evropskih vrednot, pravil in standardov s strani partneric.
5. EU v celoti podpira ponovno poudarjeno zavezo partneric z Zahodnega Balkana vključujočemu **regionalnemu sodelovanju in krepitvi dobrih sosedskih odnosov**, tudi z državami članicami EU. Pomembno, da se dvostranski sporazumi, vključno s Prespanskim sporazumom z Grčijo in Pogodbo o dobrih sosedskih odnosih z Bolgarijo, še vedno izvajajo v dobri veri in z oprijemljivimi rezultati. Potrebna so nadaljnja in odločna prizadevanja za zagotovitev **sprave** in stabilnosti v regiji, poiskati in uresničiti pa je treba tudi dokončne, vključujoče in zavezujoče rešitve **dvostranskih sporov in vprašanj**, ki zadevajo partnerice in so dediščina preteklosti, ter preostalih primerov pogrešanih oseb in vprašanj vojnih hudodelstev, in sicer v skladu z mednarodnim pravom in uveljavljenimi načeli, vključno s Sporazumom o vprašanjih nasledstva.
6. V celoti podpiramo prizadevanja **posebnega predstavnika EU** za dialog med Beogradom in Prištino ter druga regionalna vprašanja Zahodnega Balkana; od obeh strani pričakujemo konkreten napredek v smeri popolne normalizacije odnosov med njima, kar je ključno za stabilnost in razvoj celotne regije ter za to, da bo lahko vsaka od njiju nadaljevala svojo evropsko pot.

COVID-19

7. **Kriza zaradi COVID-19** še vedno močno vpliva na naše družbe in gospodarstva. Kaže na nujnost in prednosti našega **tesnega in učinkovitega partnerstva**. EU in njene države članice ves čas pandemije Zahodnemu Balkanu stojijo ob strani ter so regiji do zdaj zagotovile zdravstveno in socialno-ekonomsko podporo v skupni vrednosti **3,3 milijarde** EUR, kar je znesek brez primere. Partnerice z Zahodnega Balkana tesno sodelujejo v pobudah EU, predvsem v Odboru za zdravstveno varnost, sistemu zgodnjega obveščanja in odzivanja, zelenih koridorjih in Sporazumu o skupnem javnem naročanju za zagotavljanje zdravstvenih protiukrepov. EU je pripravljena še izboljšati dostop do cepiv, diagnostične opreme in terapij ter zagotoviti večjo **predvidljivost** prihodnjih kriz in **odpornost** nanje.
8. EU poleg tega priznava **dragoceno podporo, ki jo partnerice z Zahodnega Balkana** v času pandemije zagotavljajo druga drugi in EU. V tem se kažeta solidarnost in medsebojna podpora, ki sta temelja EU. To sodelovanje in usklajevanje bi se morala nadaljevati tudi v prihodnje, tudi ves čas med fazo okrevanja.
9. EU bo še naprej odločno podpirala Zahodni Balkan, **posebej kar zadeva dobavo cepiv**. EU in njene države članice so Zahodnemu Balkanu prek različnih kanalov zagotovile **2,9 milijona** odmerkov cepiva in jih bodo dostavile še več. EU bo podprla načrte cepljenja vseh partneric, da bi do konca leta 2021 dosegle precepljenost, podobno povprečju držav EU.

Gospodarski in naložbeni načrt za Zahodni Balkan

10. Po pozivu voditeljev in voditeljic na vrhu v Zagrebu je EU predstavila **gospodarski in naložbeni načrt** ter smernice za izvajanje **zelene agende za Zahodni Balkan**. Načrt prinaša **obsežen naložbeni sveženj**, s katerim naj bi se v naslednjih sedmih letih za regijo **sprostilo približno 30 milijard EUR**, od tega 9 milijard EUR v obliki nepovratnih sredstev in 20 milijard EUR v obliki naložb, ki bi jih zagotovila nova jamstvena shema za Zahodni Balkan. Da bi čim bolj povečale učinek gospodarskega in naložbenega načrta, morajo partnerice z Zahodnega Balkana odločno izvesti gospodarske in socialne reforme ter utrditi pravno državo. Načrt lahko spodbudi dolgoročno, zeleno socialno-ekonomsko okrevanje in konkurenčnost regije, podpre njen zeleni in digitalni prehod ter spodbudi trajnostno povezljivost, regionalno povezovanje in trgovino, s tem pa tudi okrepi sodelovanje in konvergenco z EU, med drugim glede podnebnih ciljev EU.
11. Pozdravljamo nedavno sprejetje pravnega okvira za izvajanje instrumenta **IPA¹ III**, ki bo še naprej ključni vir finančne pomoči za regijo, tudi za gospodarski in naložbeni načrt. Komisija namerava predlagati naložbeni sveženj v višini 600 milijonov EUR v okviru instrumenta IPA 2021 za izvajanje gospodarskega in naložbenega načrta za Zahodni Balkan, pri čemer bodo veljali postopki v skladu s programskim okvirom in izvedbenimi pravili IPA III. Skupaj s predlogom o 500 milijonih EUR, ki je bil najavljen julija, bi se za izvajanje gospodarskega in naložbenega načrta do konca leta 2021 skupno zagotovilo **1,1 milijarde EUR**.

¹ Instrument za predpristopno pomoč (IPA).

12. Zavedamo se, da so zahodnobalkanski voditelji zavezani, da bodo v celoti izvajali **zeleno agendo**, in pozdravljamo dogovor o z njo povezanem akcijskem načrtu. V skladu z evropskim zelenim dogovorom je agenda ključno gonilo prehoda na **sodobna, ogljično nevtralna** gospodarstva, **odporna na podnebne spremembe** in **gospodarna z viri**, da bi lahko izkoristili možnosti krožnega gospodarstva, se borili proti onesnaževanju in izboljšali ravnanje z odpadki. Za njeno uspešno izvajanje bo potrebna močna zavezanost regije. Nujno je treba prizadevanja usmeriti v to, da se zagotovi pravočasen in učinkovit prehod s premoga na uporabo obnovljivih ali ogljično manj intenzivnih goriv. Prednostno bi bilo treba obravnavati tudi energetska varnost, vključno z diverzifikacijo virov in poti. EU bo – med drugim s tehnično in finančno pomočjo – regijo še naprej podpirala pri izvajanju zelene agende in razvoju politike za oblikovanje cen ogljika v okviru mehanizma EU za ogljično prilagoditev na mejah (CBAM).
13. Gospodarski in naložbeni načrt omogoča nov zagon za izboljšanje **povezljivosti** v vseh njenih razsežnostih, tako znotraj Zahodnega Balkana kot z EU. EU bo še naprej podpirala vključujoče **regionalno sodelovanje**. Potrebna so nadaljnja in odločna prizadevanja zahodnobalkanskih voditeljev, **da bi izpolnili svojo zavezo za vzpostavitev skupnega regionalnega trga**, kot je bilo dogovorjeno na vrhu v okviru berlinskega procesa v Sofiji leta 2020. To bo pripomoglo k napredku regije na njeni evropski poti ter prineslo oprijemljive koristi za državljane in državljanke ter podjetja. Izkoriščanje potenciala vključujočega regionalnega gospodarskega povezovanja je bistveno za pospešitev socialno-ekonomskega okrevanja regije in povečanje koristi naložb, ki izhajajo iz gospodarskega in naložbenega načrta. Celotna regija se mora odločno zavzeti za hiter zaključek zadevnih regionalnih pogajanj.
14. EU in Zahodni Balkan se strinjata, da bosta okrepila prizadevanja za **okrepitev povezovanja trgov Zahodnega Balkana z enotnim trgov EU**. V zvezi s tem gospodarski in naložbeni načrt zagotavlja trdno podlago za operacionalizacijo povezovanja trgov v regiji z enotnim trgov EU, predvsem na področjih, kot so čezmejna plačila (SEPA), industrijsko in potrošniško blago, e-trgovanje in carina.

15. Trajnostni **promet je temelj gospodarskega in družbenega povezovanja** EU in Zahodnega Balkana. Zato je treba prednostno nadaljevati razvoj prometne povezljivosti v regiji in z EU, izboljšati učinkovitost in varnost prevoznih storitev ter dosegati cilje zelene in trajnostne mobilnosti, zlasti v zvezi s **povezljivostjo po železnici in celinskih plovnih poteh**.

Glede trajnostne povezljivosti pozdravljamo nedavno potrjene **akcijske načrte prometne skupnosti** za železnice, cestni promet, varnost v cestnem prometu, olajšanje prometa in vodni promet.
16. Na podlagi uspešnega izvajanja regionalnega sporazuma o gostovanju in začetka ureditve brezplačnega gostovanja na Zahodnem Balkanu s 1. julijem 2021 pozdravljamo časovni načrt za gostovanje, v katerem bodo določeni pogoji in jasni cilji za znižanje **stroškov gostovanja med EU in Zahodnim Balkanom**.
17. Pozdravljamo koncept **zelenih vozniških pasov med EU in Zahodnim Balkanom** in podpiramo njegovo praktično uporabo na vseh zadevnih mejah ob polnem spoštovanju ustreznega pravnega reda EU in njenih postopkov.
18. Danes se začne izvajati posebna **agenda za Zahodni Balkan na področjih inovacij, raziskav, izobraževanja, kulture, mladih in športa – inovacijska agenda za Zahodni Balkan**. Spodbujala bo znanstveno odličnost in reformo izobraževalnih sistemov v regiji ter ustvarjala nove priložnosti za mlade in pripomogla k preprečevanju bega možganov. Z zanimanjem pričakujemo hitro izvajanje njenega akcijskega načrta.

Politično in varnostno sodelovanje

19. Povezanost z EU je jasen znak strateške usmeritve naših partneric. Zato ponovno izražamo pričakovanje, da bodo partnerice kot pomemben korak na svoji evropski poti še poglobile sodelovanje na področju **skupne zunanje in varnostne politike (SZVP)**, dosegle oprijemljiv in trajen napredek v smeri **popolne uskladitve s stališči EU na področju zunanje politike**, vključno s stališči v mednarodnih forumih, in da bodo skladno s tem tudi ravnale.
Pozdravljamo dejstvo, da so se nekatere partnerice že **v celoti pridružile** vsem sklepom in izjavam v okviru SZVP, in jih spodbujamo, naj to prakso nadaljujejo. EU je pripravljena dodatno okrepiti **politični dialog** o vprašanjih, povezanih s SZVP.
20. EU in Zahodni Balkan se soočata z več skupnimi **varnostnimi grožnjami**, ki terjajo usklajeno ukrepanje. Dogovorili smo se, da bomo okrepili sodelovanje pri ključnih varnostnih vprašanjih, tudi na **operativni ravni**, in sicer na podlagi dela, opravljenega v okviru Sofijske agende prednostnih nalog. Naše partnerice se zavezujejo, da bodo dokazale svojo zavezanost naši skupni varnosti in še naprej razvijale učinkovite instrumente za sodelovanje znotraj Zahodnega Balkana. S prispevanjem k misijam in operacijam EU so dokazale svojo zavezanost SVOP, skupaj pa si bomo prizadevali za nadaljnji razvoj njihovih zmožnosti in zmogljivosti, zlasti prek evropskega mirovnega instrumenta. EU bo okrepila svoje delovanje tudi na področjih, kot sta veselje in vojaška mobilnost, da bi regiji omogočila lažji dostop do civilno-vojaške pomoči v primeru pandemij in naravnih nesreč.
21. Okrepili bomo sodelovanje pri spopadanju z **dezinformacijami** in drugimi **hibridnimi grožnjami**, ki prihajajo predvsem od akterjev iz tretjih držav, njihov namen pa je spodkopavati evropsko perspektivo regije. EU in Zahodni Balkan bosta okrepila sodelovanje pri **krepitevi odpornosti ter naše kolektivne kibernetске varnosti in kibernetске diplomacije** ter povečanju učinka našega **strateškega komuniciranja**.
22. Našim partnericam izrekamo pohvalo za njihova nenehna prizadevanja in konstruktivno **sodelovanje na področju migracij**, ki so prinesla jasne rezultate. **Upravljanje migracij je skupni izziv**, ki se ga morata EU in Zahodni Balkan lotiti skupaj, in sicer v tesnem partnerstvu.

23. Naše sodelovanje pri obravnavanju migracijskih izzivov je pokazalo rezultate in se bo še naprej razvijalo. EU se je pripravljena še naprej udeleževati in **okrepiti svojo podporo s prilagojenim in celovitim pristopom**. Osredotočiti bi se bilo treba na izboljšanje azilnih sistemov, spoprijemanje s tihotapljenjem migrantov in nezakonitimi migracijami, postopke vračanja, upravljanje meja, izmenjavo informacij in sprejemne zmogljivosti. Partnerice bi si morale prav tako še naprej prizadevati za izboljšanje sistemov vračanja, tudi za sklenitev sporazumov o ponovnem sprejemu s ključnimi državami izvora. Medsebojno sodelovanje na področju vračanja se bo poglobilo, s čimer bomo kar najbolj povečali uporabo obstoječih okvirov in razpoložljivih kanalov. Okrepiti bi bilo treba tudi sodelovanje s Frontexom, Evropskim azilnim podpornim uradom in Europolom. Brez odlašanja bi bilo treba s Frontexom skleniti preostale sporazume o statusu.
24. EU bo glede na **resnost razmer v Afganistanu** tesno sodelovala z vsemi svojimi partnericami, tudi z Zahodnega Balkana, da bi se spoprijeli s porajajočimi se izzivi in po potrebi uskladili skupne odzive.
25. **Terorizem, radikalizacija in organizirani kriminal** še naprej resno ogrožajo varnost EU in celotne regije. Pozivamo k nadaljnji krepitvi sodelovanja na področju boja proti terorizmu in nasilnemu ekstremizmu, vključno s preprečevanjem financiranja terorizma in radikalizacije. Ponovno poudarjamo, da je treba odločno ukrepati proti hudim in organiziranim oblikam kriminala, zlasti **trgovini z ljudmi in tihotapljenju ljudi, pranju denarja ter pridelavi prepovedanih drog in prometu z njimi**.
26. EU je v celoti zavezana preprečevanju nedovoljene trgovine in prometa z osebnim in lahkim orožjem ter pripadajočim strelivom in bo še naprej podpirala Zahodni Balkan na tem področju, tudi v okviru posebnega časovnega načrta za preprečevanje nedovoljenega prometa s strelnim orožjem na Zahodnem Balkanu.
27. Da bi še dodatno spodbujali naše skupne interese, izražamo pripravljenost za **oživitev in okrepitev rednega političnega dialoga s to regijo**. V zvezi s tem pozdravljamo organizacijo **rednih vrhov EU-Zahodni Balkan**. Z zanimanjem pričakujemo naslednji vrh leta 2022.

28. EU in partnerice z Zahodnega Balkana morajo sodelovati pri reševanju vprašanj, ki zaznamujejo sedanje generacije. Pozdravljamo pobude Zahodnega Balkana, da prispeva k razmisleku o **prihodnosti naše celine**. Še naprej smo odločeni, da bomo prisluhnili vsem Evropejcem in Evropejkam v zvezi z vprašanji, ki so pomembna za vse nas – vprašanji zaščite državljanov in svoboščin, razvoja močne in dinamične gospodarske osnove, spodbujanja zelenega in digitalnega prehoda, pravne države, pravične in socialne Evrope, krepitev odpornosti Evrope ter vodilne vloge Evrope v svetu.
29. Pozdravljamo dejstvo, da se naše partnerice z Zahodnega Balkana pridružujejo navedenim točkam.
-